

Delavsko-kmetijski list.

Skup Jaka
Za... v Polju

Izhaja vsak četrtak. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrtletno 15 Din.
Uredništvo in Upravišтво: v Ljubljani, Delavski dom, Marxov trg 2/II.

Leto II.

LJUBLJANA, 30. aprila 1925.

Štev. 16-17.

Proletariatu Slovenije! Delovnemu ljudstvu mest in vasi!

Vsak zaveden proletarec bo na prvi maj zapustil delo in šel na prvomajske shode in manifestacije, da na ta način demonstrira proti kapitalizmu in manifestira za socializem.

Letos proslavlja proletariat Jugoslavije prvi maj pod mnogo težjimi okoliščinami nego pretekla leta. Industrijski proletariat Slovenije je ravno z ozirom na težki položaj sklenil, da izvede

skupno manifestacijo prvega maja.

Le mariborsko socialpatriotsko vodstvo hoče preprečiti skupen nastop mariborskega proletariata tudi na dan prvega maja.

Z zakonom o zaščiti države v rokah, s celo vrsto drugih reakcionarnih in nasilnih odredb, oprt na militarizem in drugi državni aparat, izvršuje najhujše razredno, socialno in nacionalno reakcijo imperialistični, velikosrbski Pašič-Pribičevićev režim. Ta vlada potom vsega nasilnega aparata vedno brezobzirneje, gospodarsko in finančno izsesava delavce, kmete in nesrbske narode. A ta režim imperialistične srbske buržuazije, monarhizma in militarizma je našel sedaj novega zaveznika v hrvatski republikanski kmečki stranki, katere buržuazno vodstvo je radi svojih koristi pustilo na cedilu kmečke in delavske množice. Pa tudi vodstvo Slov. ljudske stranke je pripravljeno, da za sklado leče, za koncesije klerikalni buržuaziji podpre PP vlado in izda interese kmetov in delavcev Slovenije ter nacionalne interese slovenskega naroda.

Reakcionarna večina beograjskega parlamenta — takozvani Narodni blok — je naložila težke davke na stradalajoče delavstvo Stanovanjske najemnike hoče preprečiti samovoljni hišnih gospodarjev. PP vlada je sklenila zakon, ki ukinja vsako svobodo tiska. Solstvo in sodstvo hoče preurediti tako, da bi služilo vladajočemu režimu srbske buržuazije.

Režim preganja in zapira delavstvo, kapitalisti so v dejanju

večinoma že pogazili osemurni delovnik in druge odredbe o zaščiti delavcev. Brezposelnost se ne manjša, temveč z vsakim dnevom narašča. A brezposelni z družinami umirajo gladi, ker ne dobivajo nobene brezposelne podpore. PP vlada z njenim

svojih komisarjev in odlaganja volitev.

Tako hoče vladajoča srbijska buržuazija utrditi svoje interese in ohraniti sistem reakcije, militarizma in monarhizma z najbrezobzirnejšim zatiranjem in izsesavanjem ogromne večine prebivalstva —

„socialnim“ ministrom Žrjavom je hotela uvesti reakcionarni pravilnik za bratovske skladnice rudarskega in kovinarskega proletariata. Institucije, ki bi imele služiti delavskemu zavarovanju — delavsko zbornico in bolniško blagajno — hoče reakcionarni režim iztrgati delavski upravi in kontroli ter jih popolnoma podrediti sebi potom

delavcev, kmetov in zatiranih narodov. Sramotna kapitulacija opozicionalnih kmečkih strank ter kmečkih strank (HRSS) podpira ta sistem.

A kake so proletarske moči proti vsemu temu? Proletariat je faktično brez moči, nesposoben, da se brani, a še nesposobnejši, da napade. Revni kmetje, stalno goljufani po me-

1. maj je bojevni praznik delavskega razreda. PP režim prepoveduje njegovo svobodno proslavo. To nas ne odvrne s prave poti. Delo v vseh tovarnah na 1. maj stoji. Izkoristite ta dan za razširjenje delavskega tiska, ideje enotnih strokovnih organizacij in zveze delavcev, kmetov ter zatiranih narodnosti!

ščanskih in mirotvornih kmečkih strankah, so isto tako brez moči. Živo se čuti potreba po proletarski stranki, ki bi morala biti ideološko (miselno), organizacijsko in akcijsko močna in bojovna. A tako lahko kapitalizem z vsem svojim aparatom brez odpora od strani proletariata gazi vedno globlje v reakcijo.

Proletariat ni dovolj močan, da bi se boril proti ofenzivi kapitala, ki uničuje osemurnik, manjša plače, tepta tarife pogodbe. Delavstvo ni sposobno, da bi se uspešno borilo proti brezposelnosti, druginji, obdavljenju delovnih slojev, za obrambo socialne zakonodaje. Zakaj? Ker je delavsko strokovno gibanje razbito v organizacijskem in akcijskem pogledu.

Dočim je fronta kapitalistov, veleposesnikov, reakcionarjev in zatirancev enotna in čvrsta proti delavcem in kmetom, je politična in gospodarska fronta proletariata slaba, razbita.

A delavski razred je močan le tedaj, ako je strnjen v mogočno, enotno, bojevno disciplinirano armado, v enotne bojovne strokovne organizacije pod vodstvom bojevne proletarske stranke. In tako strnjen delavski razred je sposoben, da se v zvezi s kmeti uspešno bori proti kapitalizmu.

Zato mora razredno-zavedni proletariat na letošnji 1. maj 1. povedati jasno vsem zatiranim in izkoriščanim, da je potreben obstoj močne proletarske stranke, ki bo ne samo predstraža, ampak tudi središče, okrog katerega se bodo za zaupanjem zbirale vse zatirane množice mest in vasi v svrhu boja za osvobodjenje.

2. Manifestirati za enotno fronto delavcev, za enotnost strokovnega gibanja na podlagi razrednega boja, proletarske demokracije in svobode kritike. Dokler se to ne uresniči, ni govora o zmagovitem

24. IV. 1920 — 24. IV. 1925.

Pet let. Po Zaloški cesti je stopala množica delavcev, delavk in proletarske dece. Bila je v stavki. Glad jim je zvezal srca, glad jim je zvezal sile, da so šli iz svojih predmestnih stanovanj na ulice, da povedo, da so lačni in da zahtevajo kruha. Samo kruha. Ne lepih besed in prijaznih rok, ne lažljivih obetanj in puhlih blagoslovov ljubljanskih cerkev. Kruha, kruha so kričala izsušena usta, kruha! so dihala tesna prsa. Delavci, ki so osiveli v službi svojim gospodarjem, delavci, ki ustvarjajo vse, od otroških igrač do silnih turbin in tovarn, delavci, ki jim je v tem sistemu detež beda in trpljenje od mladosti do groba.

Delavke, ki so odšle iz šole z veseljem upanjem v svet, polne nad v bodočnost, pa so spoznale, da je njihov svet rdeča tovarna s škilečimi okni, da je njihov dom prepojen venomer s simfonijo joka in solz. Delavke z velimi prsi. Na njih деца, деца, ki jim je suženjstvo stalo ob zibelkah, ko so se še smehljala njih usta, ne vedoč, zakaj in čemu.

Leto 1920. Glad v predmestjih. Stisnjene pesti, sklonjene glave z zastrtimi čeli in molica usta. O — molice sovraštvo, ki se ga ne čuje, le čuti. Gorje, komur grozi!

Toda tistega leta je sedel v Beogradu kot minister železnic maziljeni rimskokatoliški pop Korošec. Oznanjavalec in svečenik vere, ki uči ljubezen do bližnjega. Pa je začul, da so železničarji lačni in jim ni postal ljubezni. Iz ljubezni do bližnjih je molice gledal, da so nasitili njegovi slugi množico s krogliami.

Karabinske puške so zajezile Zaloško cesto, ustavile množico. Glej, svojati ti zoprna s predmestij, ki si se drznila povedati na ulici, da je glad, ki vas mori! Stoj, svojati! — In nekaj strelav iz karabink...

14 življenj je ugasnilo ustreljenih, 14 žuljavih rok je iztrepetalo, 14 sočnih src zastalo. In izmed njih dete... Strel v čelo. Ali se ga predstavljate: svetlo belo čelo, kot bi plesali solnčni prameni po njih, svetli kodri las nad njimi in upajoče vedre oči pod njimi in usta kot školjke. In nato, strel v čelo, temna lisa in krvav curek čez oči.

Življenje, preden je stopilo v življenje, je stopilo v smrt. Da bi mrtvi govorili, čuti bi besede, ki bi vam moralé biti evangelij.

In nad temi žrtvami se je smehljaj-tolsti obraz Korošca. Svečenik ljubezni in verni drug morilcev. Po stiri-najst življenj imajo na vesti ofrakani gospodje. Klerikalna stranka je s puškami pripomogla k utrjenju srbske buržuazije.

In demokracija? Nasilje puških kopil in krogel. Za delavce, ki so stvaritelji. To je meščanska demokracija. In kdo bi veroval vanjo? Biriči, ki izpolnjujejo ukaze, buiči, ki nosijo na svojih judeževih rokah rokavice, in ki ustanovljajo oborožene bande, da v imenu demokracije nosijo med ljudstvo mir in blagostanje v obliki svinčenih krogel. V tako demokracijo morejo verovati le zaslepljenci in ljudje, ki smatrajo proletariata za klavni dar.

Leto 1920: Korošec, minister in 14 žrtev na Zaloški cesti. 1. junij 1924, PPvlada, klerikalni veliki župan in žrtve in Fakin v Trbovljah! Zlomite križe, kristjani, zakaj da bi danes prišel Kristus med nas, bi ga križali ti ljudje v imenu Kristusove vere. Zlomiti križe in vedite:

Kri ljubljanskega predmestja je bila za našo borbo krvavi krst. Krvavi krst naši ideji, krvavi krst naši misli!

O, zaloški borci, revirski mučeniki, Fakin — vi ste ob naši golgotski poti kot aleja rok, prisegajočih v borbo in zmago. Dolga je aleja, od Špartaka sega do Liebknechta in Roze Luxemburgove in Levineja, nemških špartakov in ni ji še konca. Sočna in plodna so nam srca, dojena z vašo krvjo in močna od vaše moči. Močna je naša vera, naša iz vaše volje in upornosti in utrjena po vaši smrti.

Kadar bo pa segala aleja vaših rok do obzorja, kadar bo piramida vaših teles iz predmestij in revirjev segala do zvezd, tedaj bodo vaše roke kot jambori iz trpljenja v radost, iz sužnosti v svobodo, iz teme v svetlobo. In vaše mrtve usne bodo sodile!

—ti.

boju proti ofenzivi kapitala, politični in socialni reakciji.

3. Ustvarjenje enotne fronte, bojne zveze delavcev in kmetov je ena najakutnejših potreb, je zapoved časa, zapoved, ki izhaja iz življenja

4. Manifestirati za svobodo in popolno samoodločbo vsakega naroda proti nadvladi srbske militaristične in monarhistične gospode, proti izdajstvu, ki ga pripravljata hrvatska in slovenska buržuazija nad interesi nesrbskih ljudskih množic.

5. Bolgarska krvava fašistična vlada hoče ostati na krmilu s tem, da uprizorja pokolj množice bolgarskega naroda. Proletariat Jugoslavije mora najostreje vstati proti balkanski reakciji, za federacijo delavsko-kmečkih republik na Balkanu.

V tem znamenju naj se izvrši letošnja proslava prvega maja in ne samo prvega maja, temveč tudi bližnje bodoče akcije naj se vrše v znamenju teh parol.

S tem, da delamo za uresničenje teh parol, bomo postajali sposobni za zmagovit boj za osvobodjenje delavcev in kmetov izpod današnjega kapitalističnega sistema.

Živela skupna proslava prvega maja!

Živele enotne razredno-bojne strokovne organizacije!

Proti nevtralnosti strokovnih organizacij!

Živela enotna fronta kmetov in delavcev!

Proč z režimom razredne, socialne in nacionalne reakcije!

Ukinjenje zakona o zaščiti države in vseh reakcionarnih odredb!

Za popolno svobodo tiska, govora in organiziranja!

Živela samoodločba Slovencev, Hrvatov in vseh narodov!

Živela zveza delavsko-kmečkih republik Baikana!

Proč z imperialističnimi mirovnimi pogodbami!

Živel mir in zveza s sovjetsko Rusijo!

Divjanje belega terorja v Bolgariji.

Velebuzuržija Bolgarije, zastopana po fašistovskem kabinetu Cankov — general Rusev — socialdemokrat Kasazov — je pričela svoje vladanje s klavnjem množic delavcev in kmetov. V noči 9. julija in v septembru 1. 1923 je pobila tisoče delavcev in kmetov, med njimi 4 ministre iz zemljedelске vlade, 13 poslancev, 9 županov, 32 učiteljev in mnogo zdravnikov, inženirjev in študentov. Stotine ljudi so bili banditi odpeljali iz mest in vasi in jih s tovarnimi avtomobili pripeljali na gotova mesta, kjer so jih pomorili, drugim odrezali gotove dele telesa, tretje metali v prepade z visokih skal, ranjence vezali za drveče avtomobile. To pomni vsak bolgarski otrok, vsaka žalujoča delavskakmečka družina.

Velika komunistična stranka, edina delavska stranka Bolgarije je bila razpuščena, kmečka stranka pa podvržena najhujšemu terorju.

V naslednjih mesecih je sama vlada organizirala celo vrsto atentatov na delavske in kmečke voditelje.

Nato je prišel drugi september 1924. Makedonska revolucionarna organizacija se je vedno bolj bližala splošnemu osvobodilnemu gibanju delavcev in kmetov. Da se reši te nove grožnje nevarnosti, je Cankov skupaj z generalom Protogerovom organiziral poboj nad sto makedonskih voditeljev.

Medtem je pa padla dežela v vedno večjo gospodarsko krizo: dolgove, ogromne davke, odpuščenje uradnikov, 100.000 brezposelnih (ogromno število za malo Bolgarijo!).

Zadnji meseci so prinesli nov val umorov, Vladini agenti so izvršili celo vrsto atentatov na vodilne komuniste; prvi belem dnevu so bili sredi Sofije ubiti komunistični poslanci Dimov, Strahimirov in Stojanov. Vlada seveda ni našla atentatorjev, temveč je zaprla mnogo delavcev in učiteljev in jih dala deloma pomoriti po ječah. Da opraviči svoja grozodejstva je vlada stalno oznanjala „boljševiško nevarnost“ in „nova odkritja o tajnih organizacijah“.

Iz tega moramo izvajati zadnja atentata revolucionarjev na kralja in v Sofijski katedrali. Neizrečna b.d.a in slep obup pod zverinskim političnim terorjem vodi do akcij, ki niso bojno sredstvo stranke množic. Zgodovinsko odgovornost za to nosi propadajoči razred in njegova Cankovova vlada, ki ima po ugotovitvi samega belgij-

skega kraljevega ministra Vandervelda — 18.000 mrtvecev na vesti — in to v poldrugoletnem vladanju!

Atentatu v Sofijski katedrali je podleglo 20 generalov, 11 polkovnikov več policijskih višjih uradnikov, ministrskih tajnikov, vladnih poslancev, vseh skupaj čez 200. Ranjeni so vsi ministri, ranjenih oseb je čez 1000.

Vlada je nato proglasila poostreno obsedno stanje, v par dneh pomorila po vseh samih meščanskih časopisov nad 3000 ljudi. Ječe so prenapolnjene.

V deželi vlada vojaška diktatura pod vodstvom generalov Lazareva in Vekova. Ententa je dovolila povečanje vojske.

V parlamentu je tudi zastopnik socialistov Zaharov glasoval za to, da vlada proglasi obsedno stanje. Tako je socialna demokracija ponovno dala podporo fašistovskemu terorju.

Vse zveze z inozemstvom so pretrgane. Vlada sama ima v rokah pošto, telegraf, tisk. Zato je težko, reči, kaj se danes v Bolgariji godi. Po raznih vesteh je del vojske odpovedal pokorščino vladi in kmetje nočejo dovažati žit v mesta. Prebivalstvo se umika v planine. Gotovo je to, da se Bolgarija že dolgo nahaja v stanju akutne, krvave državljanske vojne. Radi despotičnega terorja Cankovove vlade je zavela ta vojna za enkrat obliko partizanskih bojev in terorističnih aktov. Ali tudi najbolj krvav teror ne bo preprečil tega, da ne bi množice našle pravilne poti organizirane akcije mas.

Strahote fašističnega terorja v Bolgariji.

V novejši zgodovini ni bilo in ni dežele, v kateri bi vladajoča buržujska klika vladala s tako krvavo brutalnostjo

Uspehi tudi ni mogla zato, ker je režim zahteval od nje za ceno ohranitve nekaj poslanskih mandátov politično kapitulacijo stranke. (Dalje prih.)

Klic k enotnosti ruskih in angleških delavskih voditeljev.

Angleško-ruska strokovna konferenca se je končala s povojnim uspehom. Glavno angleško del. stranke "Daily Herald" pridružuje pod velikim napisom na prvi strani z goronjem oklicem izvicek iz skupnega sklopa angleške in ruske strokovne delegacije v Londonu. Tu beremo:

"Mir je ogrožen, ker delavstvo ni enotno." Nato p. p. vse, kako kapitalizem znižuje življenjski nivo delavstva, napad na delovni čas in pridružuje predlog za brezpredpajo konferenco amsterdamske strokovne internacionale z ruski strokovni organizaciji.

Najvažnejši rezultat angleško-ruske strokovne konferencie v Londonu je: popolno skupno nastopanje za neposredno ureditvijo konferenco Amsterdamske in ruske strokovne internacionale z ruski strokovni organizaciji. V ta namen se je upostavljal ena ten angleško-ruski odbor za pospeševanje skupnega dela angleškega in ruskega strok. gibanja. V skupni izjavi angleških in ruskih zastopnikov beremo tudi:

"Konferenca je zastopala 11 milijonov organiziranih delavcev."

Sprejeti sklepi p. menijo najvažnejši korak v teku p. gibanja, med Amsterdamsko angleškimi in ruski strokovni društvi.

Nadalje beremo v skupnem manifestu angleško-ruske konferencie sledeče:

"Nacionalna in internacionalna strokovna enotnost moramo s nestrati kot prvi bistven predpogoj, ki naj strokovno gibanje napravi za sposobno, da uspešno brani postojanje delavcev proti kapitalističnim napadom in da izpolni socialne in politične zahteve organiziranih delavcev. Političen položaj v skoro vseh takozvanih civiliziranih deželah obvlada reakcija. Na industrijskem in gospodarskem polju so kapitalisti vseh dežel ustvarili svojo enotno fronto — enotno fronto za izkoriščanje delavcev vseh dežel.

Istčasno so delavci razcepjeni. Mesto da se bore proti kapitalizmu, se borijo med seboj.

V skoro vseh deželah so izgubljene povojne pridobitve: zlasti skrajšani delovni čas in plače-radi neenotnosti delavcev proti kapitalizmu.

Kjer še ni izginil 8-urnik, je ogrožen. V mnogo industrijah se je podaljšal delovni čas na 9, 10, da celo 12 ur. Milijoni delavcev so brezposelni. Plače so reducirane za 20—40%.

Kapitalisti pripravljajo novo vojno, ki bo mnogo strahnejša kot vse doseganje vojne.

Istčasno sklicujejo takovae razorožitvene konferencie, ki naj goče med delavstvom nevarne iluzije v "mirojubnost" nekaterih kapitalističnih držav.

Samo ena sila je, ki more rešiti človeštvo pred novo vojno katastrofo samo, ena sila je, ki more delavce vseh dežel šteti pred političnim in gospodarskim zatiranjem.

Samo ena sila je, ki more dati delavskemu razredu in človeštvu svobodo, blagorje, srečo in mir.

Ta sila je delavski razred sam, če je dobro organiziran, discipliniran, če sam sebi zaupa in je pripravljen, da se bori proti vsemu, kar stoji na poti njegovemu končnemu osvobojenju.

Če se združi delavski razred po posameznih deželah in internacionalno, tvori neprodirno barjero proti kapitalističnemu zatiranju.

Delavci so sposobni, da premagajo vse one, ki hočejo še nadalje ohraniti neenotnost proletariata.

Konferenca izjavlja, da bo storila vse, kar je mogoče, za uresničenje internacionalne enotnosti. Pomen te enotnosti priznavajo milijoni organiziranih delavcev vsega sveta.

V zavesti, da je v enotnosti moč, so zastopniki obeh dežel prepričani, da si bodo delavci vsega sveta preko državnih mej podali roke in delali skupno, da zagotovijo svoje osvobojenje; konferenca izjavlja, da se mora glasi parola na internacionalnem praporju:

"Delavci vseh dežel, združite se! Živela ves svet obsegajoča strokovna internacionala!"

S tem je dosežen popolen sporazum med 11 milijoni organiziranih ruskih in angleških delavcev, da skupno delajo za strokovno ujedinjenje svetovnega proletariata.

Skupen nastop bo prislil do uinka desne Amsterdamec, ki se še vedno z vsemi štirimi upajo strokovni enotnost.

Sedaj se ne bodo več mogli dotogi upirati trdni želji ogromne večine organiziranega delavstva. Sicer bo šel proletariati preko njih.

Strokovna enotnost maršira!

Z njo pa narašča bojvena odporna sila delavskega razreda.

Ne popustiti v boju za strokovno enotnost.

Naš boj za strokovno enotnost ni noben manevar, kot to često govoričijo desni amsterdamski demagogi in kot misli tudi še nekaj revolucionarno mislečih delavcev. Zato nas v tem delu ne bo nihče zmoh.

S svetovno vojno poostrena kriza kapitalističnega gospodarskega sistema traja dalje. Vsi dosedajni poskusi gospodarskih generalov in državnikov, da napravijo konec tej krizi, so spodleteli in so morali spodleteti, ker, iz vse te krize je edin izhod: vstajenje proletariata in organiziranje gospodarstva na novi socialistični podlagi. Svetovni kapitalizem se hoče rešiti na tri načine. Te tri poti so: 1. pot ameriškega velebankirja Morgana, da iz-

premeni vso Evropo v kolonijo ameriških trustov (Dawesov načrt); 2. nova svetovna vojna, za katero se pa kapitalisti ne čutijo dovolj pripravljeni, ker ne vedo, kaj bo storil v tem slučaju proletariati, in 3. popolno zasužnjevanje delavskega razreda. Zadnja pot se zdi kapitalistom najenostavnejša; njena izpolnitev je tudi predpogoj za izvedbo prve in druge točke.

Na cel črti divja olenziva kapitala proti proletariatu in se večja od tedna do tedna. Dosega je že skoro svoje prve cilje: odprava 8-urnega delavnika, tarifno določenih plač in skrajna omejevanje socialnega zavarovanja. Razbila je tudi proletarsko bojveno politično organizacijo in združila hoče tudi strokovne organizacije.

Leta 1920 je slovesno izjavila amsterdamska strokovna internacionala, da je ona s svojimi 30 milijoni (?) članov najmočnejša sila na svetu. Nihče da ne more vladati proti njej. Napravila je tudi nekaj poskusov — bojkot kontrarevolucionarne Madjarske in preprečenje uvoza municije v Poljsko. Oba poskusa sta imela klavern uspeh. In od tedaj ona ne prosi, o boju ni govora.

Skoro v vseh kapitalističnih državah so se reformistični voditelji izpremenili v kapitalistične prosjake in lakaje. Njihovemu lakajstvu se ima zahvaliti delavstvo, da se danes kapitalisti norčujejo iz strok. organizacij, mesto da bi se jih bali. Če je zgodovina povojnega časa sploh kaj dokazala, je dokazala eno: da je reformizem bankrotiral; mesto da bi povedel delavski razred v zmago, ga je s svojo taktiko spravil v največjo bedo. Reformizem hoče vezati usodo delavskega razreda z usodo kapitalističnega gospodarstva in meščanskih držav. Delavci pa morajo razumeti, da pomen njihov propad, če ne postanejo neodvisni od usode kapitalistične družbe. Le, če delavci rešijo to vprašanje, bodo mogli preprečiti to, da jih ne bo kapital popolnoma pobil. Z rešitvijo tega vprašanja je tudi neločljivo združeno vprašanje strokovne enotnosti.

Sedanji predsednik amsterdamske internacionale Purcell (levičar) vidi pravilno to vprašanje in njegovo rešitev. Zato je dejal: "Mi moramo ustvariti enotno res proletarsko strokovno internacionalo, da zadeneo kapitalizem sunek naravnost v srce". Reformisti pa problema ne gledajo pravilno, oziroma ga nočejo videti. In tako se drzne en njihov predstavnik Mertens leta 1. 1925: "Če izburhne nova vojna, ne bo socialdemokratičnim strankam in strok. organizacijam preostalo nič drugega, kot da store isto, kar so storile 1. 1914", ali kakor pravi drug njihov mednarodni predstavnik Thomas: Neumogo gorjenje o razrednem boju mora že enkrat prenehati."

Vsakdo čuti velikansko razliko med naziranjem Purcella in desnih Amsterdamec. Purcell poziva proletariati, da se zbere v enotno resnično internacionalo, da more zlomiti ofenzivno ekonomije. Hočemo, da nas delavci razumejo. In vrhu tega vlada v Nemčiji najčudovitejša nevednost in zmedenost pojmov o najnavaejnih gospodarskih razmerah, od patentiranih zagovornikov obstoječega stanja do socialističnih čudotvorcev in neznanjih političnih genijev, na katerih je razkosana Nemčija še bolj bogata kot na deželnih vladarjih.

Najprej torej k prvemu vprašanju: **Kaj je delavska mezda?**
Kako se jo določa?

Če bi vprašal delavce: kako visoka je vaša delavska mezda?, bi odgovorili, ta: "Jaz dobim od svojega buržuja na delovni dan 1 frank".¹ oni: "Jaz dobim 2 franka" itd. Kot so zaposleni pri različnih delovnih panogah, bi navedli različne denarne vsote, ki jih od svojega vsakokratnega buržuja prejmejo za dovršitev gotovega dela, n. pr. za stkanje 1 vatijskega platna ali za stavljenje ene tiskovne pole. Kljub različnosti vsot bi se vsi strinjali v eni točki: delavska mezda je denarna vsota, ki jo plača buržuji za gotov delovni čas ali za gotovo delo.

Buržuji (tako se zdi) kupi torej njihovo delo z denarjem. Za denar mu prodajo svoje delo. Ali to je to na videz. V resnici prodajo kapitalistu za denar svojo delovno silo. Delovno silo kupi kapitalist za en dan, teden, mesec itd. In potem ko jo je kupil, jo porablja, s tem da pustil

pitala. Druga dva (Thomas in Mertens) se pa čutita zvezana s kapitalizem in oznanjata državljanski mir (Burgfrieden). Dravljanjski mir pa ne pomeni nobene rešitve gospodarstva in politične krize kapitalizma. Kajti državljanski mir je — vojna med kapitalističnimi državami — lakota, beda in brezpravnost za proletariati.

In reformisti v Sloveniji in Jugoslaviji še vedno trde: porazu delavstva so krivi revolucionarni boji, delajmo za zeleno mizo mirno in tiho in gospodje kapitalisti bodo zljalsli delavstvu nalozena bremena.

Naša parola se pa glasi:

Strokovna enotnost!

Za strokovno enotnost smo zato, ker edino ona bo omogočila odpor delavstva proti kapitalu in reakciji ter zmago proletariata. Radi tega se borimo za strokovno enotnost, ne zato, ker bi radi sedeli skupaj z Uratnikovo družbo.

Nekateri reformisti bi radi izgrlili gibanje za strokovno enotnost s tem, da poskušajo odvrniti delavsko pozornost od dnevnih vprašanj in strok. enotnosti ter bi radi uvedli diskusijo o visoki politiki v času, ko nam reakcionarni režim veže usta in roke.

Mi pa postavljamo pred delavski razred vprašanja, ki ga najbolj bole, ki ga žgejo v nohte.

Nobenega dvoma ni več, da narašča volja množic za enotnost strokovnega gibanja, kot narašča tudi njihovo bojveno razpoloženje, da zaustavijo in zlomijo ofenzivno kapitala. Mrzlično dela kapital na tem, da proletariati pobije, preden se zbere v eno armado. Zato moramo tudi mi podesetoriti in postoriti svoje moči za upostavo bojvnih strokovnih društev. Zato je treba pohoditi saboterje strok. enotnosti, odstraniti vse ovire in tako organizirati odpor proletarskih množic!

Zedinjenje poedinih strokovnih zvez.

Ljudje okrog "Org. Radnika" (glasilo CRSOJ-a v Beogradu) in svetovano in neodoljivo delavske stranke izključeni života Mitjaškovič so se oglašili proti temu, da smo mi izvršili zločinjenje rudarjev, telezničarjev in steklarjev. Napadajo nas, zakaj so zadržano te ujedinjene strok. organizacije vstopile v GRS (tj. Radniški Savez) in pravijo, da bo moral za to sodrug Makuc odgovarjati pred celokupnim proletariatom. Ti ljudje pravijo, da smo mi kapitalisti! Ali mi mi res kapitalisti (pa nismo!), ali imamo ti ljudje sploh pravico, da tako govorijo!

CRSOJ se od lanskega leta ni zanimal za Slovenijo in njen industrijski proletariati. In v prejšnjem času, ko se je še zanimal zanj, je zahteval te točno odplačevanje članarne bograjški centrali, a se ni trudil, da podpre iz povzradne strokovno gibanje v Sloveniji. CRSOJ je pustil na cedilu rudarje in telezničarje, CRSOJ je

Karl Marx.

Mezdno delo in kapital.¹

Od različnih strani se nam je očitalo, da nismo opisali gospodarskih razmer, ki tvorijo materialno podlago sedanjih razrednih in nacionalnih bojev. Mi smo se po načrtu dotaknili teh razmer samo tam, kjer so se v političnih kolizijah neposredno vsivjale.

Treba je bilo zasledovati predvsem razredni boj v dnevnih zgodovini in na podlagi dane in novo ustvarjene zgodovinske snovi empirično pokazati, da so bili s podjarmljenjem delavskega razreda v februarju in marcu hkrati premagani tudi njegovi nasprotniki — buržujski republikanci v Franciji in na vsej evropski celini, meščanski in kmetijski razredi, ki so se borili proti feudalnemu absolutizmu; da je bila zmaga "honetne republike" v Franciji hkrati padec narodov, ki so odgovorili na februarško revolucijo a herojskimi vojnami za neodvisnost; da je končno padla Evropa s porazom revolucionarnih delavcev v svojo staro dvojno, angleško-rusko sužnost. Junjski boji v Parizu, poraz Dunaja, tragikomedija berlinskega novembra 1848, obupani naporji Poljske, Italije in Madjarske, izstradanje Irse — to so bili glavni momenti, v katerih se je odigral

v Evropi razredni boj med buržuzijo in delavskim razredom, in na podlagi katerih smo pokazali, da mora propasti vsaka revolucionarna vstaja, pa naj bo njen cilj še tako oddaljen od razrednega boja, dokler ne zmaga delavski razred, da ostane vsaka socialna reforma utopija, dokler se merita z orožjem proletarska revolucija in fevdalistična kontrarevolucija v svoji svetovni vojni. Po našem opisovanju, kot v resnici sta bili Belgija in Švica tragikomediji karikaturni življenjski postavi na veliki zgodovinski sliki, prva vzorna država meščanske monarhije, druga vzorna država meščanske republike, obe pa državi, ki si domisljata, da sta isto tako neodvisni od razrednega boja kot od evropske revolucije.

Sedaj, ko so videli naši čitatelji, kako se je razvijal razredni boj v letu 1848 v kolosalnih političnih oblikah, je čas, da se natančneje pečamo z gospodarski razmerami samimi, na katerih temelji obstoj buržuazije in njeno razredno gospodarstvo ter sužnost delavcev.

V treh velikih poglavjih bomo orisali: 1. razmerje mezdnege dela od kapitala, suženstvo delavca, gospodarstvo kapitalista, 2. nezgoben propad srednjih meščanskih razredov in kmetijskega stanja pod sedanjim sistemom, 3. komercialno podjarmljenje in izkoriščanje buržujskih razredov različnih evropskih narodov po despotu svetovnega trga — Angliji.

Mi bomo skušali stvar razložiti kolikor mogoče priprosto in poljudno in ne bomo predpostavljali niti najelementarnejših pojmov politične

¹ Ničel se lahko poljudno štivilo Dila.

¹ Nastalo iz predavanj L. 1847., pozneje pridobeno "Novem raziskem listu".

sva svoja politika odbil strokovno gibanje savezanje od sebe. Za CROSOJ je industrijski proletarijat Slovenije izgubljen.

Za nas je jasno, da Glavni Radniški Savez ni nič boljši, temveč morda še slabši od CROSOJ-a, ker podpira centralistično politiko srbske buržoazije in je eksportura socialistične stranke Jugoslavije, ki zagovarja imperialistično politiko "narodno-socialnega" in sedi na desici II. internacionale.

Rudarjem in steklarjem pa vendar ni postalo nič drugega, kot da pristanejo na vsotop v GRS, ker so njihove prejšnje organizacije razpuščene.

Pri železničarjih so pristopili enotni strokovni organizaciji tudi kil-kilanci železničarji, organizirani dosti, v "Prometni vestnik".

Za pristop ne pomeni, da so rudarji, steklarji in železničarji postali Amerikanci, niti po prepričanju ali socialističnosti. Združjenje se je izvršilo na podlagi proletarske demokracije, svobode kritike in mišljenja. Na obeh zborih, kongresih in sploh v organizacijah bo vladala volja članstva a ne želja par ljudi ali diktat kakega birokrata.

S tem združjenjem se je ustvarilo v okviru GRS-u novo krilo, ki zahteva rednejše strok gibanje vse Jugoslavije. Ni tvoj s tem strokor nismo pripomogli razsvetlovanju, temveč izključno razredno-bojevnemu proletarskemu gibanju. Ni nismo bili nikdar za enotnost rali enotnosti, temveč v današnjem položaju vidimo v združjenju strok-ovnega gibanja predpogoja za to, da se sberne vse industrijski proletarijat za boj proti reakciji, za boj proti svetovnemu imperializmu v močni fronti razredno-avtonomnega strok-ovnega gibanja, za katerega se bore družbene ruske in angleške strokovne organizacije.

Sodniki organ CROSOJ-a pa te burbene volje dosti niso pokazali, temveč se vedno bolj približujejo reaktivistični taktiki in socialistični stranki Jugoslavije.

Zato naj se potolčki tudi "Socialist", ki pravi z ozirom na to pisanje "Org. Radniška", da "to" ujedinišje komunistom na splošno po volji". Kajti okrog "Org. Radniška" ni nobenih "južnih komunistov", temveč so bivši komunisti, ki so bili izključeni ali pa so sami izstopili iz Neodvisne delavske organizacije Jugoslavije.

Iz kritike "Org. Radniška" po-vzemamo mi zaključek, da smo na pravilni poti

Kaj pomeni "nevtralnost" strokovnih organizacij.

Mi smo nedavno pridobili v našem listu članek "Pred s politiko" in v njem pojasnili, da so škodljivi delavskega razreda oni, ki oznanjajo, da morajo biti strokovne organizacije nevtralne napram politiki.

Oni, ki oznanjajo politično nevtralnost, ne izenačijo pojma strankarska neodvisnost in politična nevtralnost. A to sta dve popolnoma različni stvari. Dokler je razkol v proletarskih strankah a razkora

ne bo več šel tedaj, ko bo zmagovali proletarijat likvidiral socialno demokracijo, naj ne bodo strok. organizacije organizacijsko podrejene nobeni politični stranki. Ali to pa se ne pomeni, da mora biti strokovno gibanje politično nevtralno.

Oznanjavalci politično-nevtralnosti (ki jih je največ v železničarskih vrstah) zagovarjajo svoje stališče tako: Ista ladlaga zedinjenja morajo biti vrata strokovne organizacije odprta vsakemu delavcu in zato mora biti strok. gibanje politično popolnoma nevtralno. In nekateri železničarji so ošli v tej nevtralnosti celo tako daleč, da so hoteli, da bi za 1. maj išel manifest, v katerem se ima govoriti "izključno o strokovnih" zaedah. Samo p. obli se razume, da mora biti strok. organizacija odprta vsakemu delavcu brez oziroma njegovo politično prepričanje. Ali iz tega pa nikakor ne sledi, da izgubi strok. gibanje vsako prepričanje in politično orientacijo. Ravno v svrhu pridobivanja širokih mas delavstva je potrebno, da ima strokovno gibanje jasno določeno politiko. Strok. delavske gibanje ne more biti nevtralne napram vprašanju splošno političnega snajda. Strok. organizacije ne morajo biti nevtralne napram temu, da so n. pr. velikanji proračunski izdatki za militarizem, a neznanje vsote za brezposelnost, ne morajo biti nevtralne napram politiki reakcije in vojnih avantur, napram politiki zakona o zaščiti države itd. Ako je strokovno gibanje nevtralno napram vsem tem vprašanjem, potem strok. gibanje stvarno ovira delavske množice, da bi se organizirale v boj proti vsem tem zlom.

Če je strokovno gibanje nevtralno napram politiki vladajoče srbske buržoazije, pomeni, da strok. gibanje odraža delavstvo od boja in da ga skupaj s meščanstvom miri, da naj se sprijani s tem stanjem. A to se pravi podpirati buržoazijo.

"Slovenski Narod", najreakcionarnije glasilo demokratske buržoazije pravi, da naj bo delavstvo "trezno", da naj se zaubi v svoje čiste gospodarske organizacije in da prispeva h "konsolidaciji" gospodarstva. Kapitalisti se bodoje danes utrditi na krvi in kosteh delavskega razreda. In zato — govore delavstvu, naj se varuje "političnih hujskačev".

Agitatorji za politično nevtralnost strokovnih organizacij so torej zavestni ali nezavestni agenti interesov buržoazije.

Delavstvo mora obojevati in pobijati politično nevtralnost, a zahte ali strankarsko neodvisnost strokovnih organizacij, ki morajo voditi proletarsko razredno politiko proti buržoaziji.

Kongres saveza kovinarskih delavcev.

O velikonočnih praznikih se je vrtil v Beogradu kongres saveza kovinarjev. Na kongresu je bilo 20 delegatov s glasovalno pravico, 5 delegatov s posvetovalnim glasom in 13 članov savezne uprave. Savez ima 24 podružnic, ki so poslate poročila, tri podružnice, ki niso poslate poročila; in šest podružnic, ki so oblastno

razpuščene (v Sloveniji). 24 podružnic šteje 2.699 članov.

Glavna točka kongresa je bilo vprašanje zedinjenja in vprašanje železničarjev.

Kongres je zavzel pravilno stališče napram ujedinenju na jugu, a špeličnih razmer v Sloveniji ni razumel. Isti tega blado sodnji kovinarji v Sloveniji postopali sami tako, kot morejo in morajo nastopiti v danem položaju, da spravijo večino kovinarskega proletariata v enotno bojno strokovno organizacijo, ki bo sposobna, da brani interese kovinarskega proletariata. In tako si bo mogla ustvariti tudi enotno fronto kovinarjev vse Jugoslavije.

Vedna kongresa se je tudi postavila na stališče, da železničarji v Srbiji in na Hrvaškem še vedno zedinjeno organizirani kot sekcija zveze kovinarjev. Mi pa terašamo svojo nado in prepričanje, da se bo tudi železničarski proletarijat Hrvatske in Srbije pridružil

Strokovni organizaciji železničarjev Jugoslavije.

Poročilo anglešk. strok. voditeljev o sovjetski Rusiji.

Ko je dala nekomunistična strokovna delegacija prva poročila iz sovjetske Rusije, je označeval meščanski in socialpatriotski tisk njihove izjave za "boljševski švindl". Naš list je prinesel več teh poročil. Svetovno levičarsko proletarsko časopisje jih je prinašalo. Socialdemokratski tisk je pa trdovalno molčal. Edino izjemo je delal "Daily Herald", glasilo angleške delavske stranke.

Da napravijo konec vsem lažem, so delegati angleških strokovnih organizacij izdali v Londonu knjigo, v kateri natančno poročajo o razmerah v sovjetskih republikah, kakor so jih na svojem potovanju sami na svoje lastne oči videli. Ta knjuga bo skoro izšla v vseh svetovnih jezikih, tako zanimanje je za njo.

Mi bomo pridobili v naši 1. majski številki je izvečke iz poročil posameznih strokovnih delegatov.

Brombley pravi o ruskih strokovnih organizacijah, da so to organizacije, potom katerih vladajo sovjeti. One preskrbujejo delavce s stanovanji, zdravniško oskrbo in vsakega delavca lahko pošlje zdravnik poleg rednega letnega dopusta v kako zdravilišče za dobo do 6 tednov, če je izčrpan od dela. Sam je videl mnogo teh zdravilišč. To so čista in zelo lepa posestva, v katerih se je prej šopirila buržoazija. Neka ameriška stenotipistinja mu je pripovedovala, da nudi 7 funtov sterlingov mesečne plače v Rusiji delavcu ravno toliko, kot v New Yorku 7 funtov tedenske plače. (1 funt je nekaj okrog 300 Din).

Delavci dobe živila potom strokovnih organizacij in konsumov mnogo ceneje kot drugod. In živili je dovolj. Tudi jetniki v ječah imajo konsumne zadoge, kjer si kupijo kruha, sadja in

tabaka za svojo plačo, ki ji dobe v ječi za svoje delo po tarifu, določenem od strokovnih organizacij.

Ni res, da je veka v Rusiji "pregranjana". Cerkev je bila enostavno ločena od države in država ne da za verske namene nobenega denarja. Ali vsaka vera je svobodna.

Vesti, da je padla morala žena, so žalostne izmišljotine. Zakon je pogodba dveh državljanov in lahka je tudi ločitev zakona, če to hočeta oba prizadeta. Javna morala stoji višje nego v kapitalističnih državah. Bodelov ni nobenih. Prostitucija je že skoro iztrebljena.

Veliko škrib se posveča otrokom. Otroci izgledajo srečni, dobro oblečeni in dobro branjani.

Kmetje so dobili prejšnje veposestniško zemljo. Podučuje se jih v smotnejšem obdelovanju zemlje in živinoreji. Država jih vedno izdatneje podpira s poljedelskimi stroji.

"Povedal sem, kar sem sam videl. Trdno sem prepričan, da ima Rusija veliko bodočnost, in veseli sem, da vsi napori kapitalističnega sveta ne bodo izgrkali ljudstva zemlje, ki si jo je enkrat osvojilo."

Kako je v ječah.

Tamkajšnje življenje popisuje Bromley sledeče: Navadni hudodelci in zločinci nadaljujejo v ječi svoje proizvodno delo, če so industrijski delavci. Drugi si izvolijo kak poklic in se jih v njem poučuje. Njihov delovni čas in plačo določa tarifa strokovnih organizacij. Dobijo ček, s katerim prejmejo v konsumu živila.

Pazniki so izkušeni delavci, ki fungirajo kot delovodje. Straž, kot so v evropskih ječah, sploh ni. Orožja ni videti v ječah. Delegacija je videla n. pr. jetniško delavnico, v kateri je delalo nad sto jetnikov s samo dvema milicionerjema in šest delovodji. In ti jetniki so banditi, roparji, vlomilci!

Med delovnim časom spoli niso ločeni. Delegacija si je notirala slučaj, ko delata mož in žena pri istem stroju. Jetniški konsum upravljajo jetniki sami. Celice obstoje iz spalnic z 10-12 posteljami. Postelja se lahko uporabja tudi čež dan.

Jedo v skupnih jedilnicah. Kuharja določijo jetniki. Jetniki lahko nosijo svojo obleko.

Najvišja izobrazba za vse delavce!

O izobrazbi delavcev piše strokovna delegacija: "Temeljno dejstvo sovjetskega sistema je, da mora vsakdo delati, da živi. To dejstvo dokazuje, da je zlomljena oblast kapitalistov nad delom. To istočasno odpira vsakemu delavcu svobodno pot, da upravlja delo, ki mu pripada, ki odgovarja njegovim sposobnostim, zadovolji njegove notranje potrebe in istočasno služi splošni blaginji. Ruske strokovne organizacije imajo 5 1/2 milijona članov. Vsi imajo polno svobodo in možnost, da se izobražujejo in razvijajo, kakor to doslej ni bilo dano nobenemu delavstvu."

delavca delati v stipularnem času. Z isto delovno vsoto, s katero je kupil buržuj njegovo delovno silo, n. pr. z dvema frankoma, bi mogel kupiti dva funta sladkorja ali katerokoli drugo blago v gotovi množini. Dva franka, s katerima je kupil dva funta sladkorja, je cena dveh funtov sladkorja. Dva franka, s katerima je kupil 12 ur delovne sile, je cena dvanajsturnega dela. Delovna sila je torej blago, nič večje, nič manjše kot sladkor. Prvo se meri z uro, drugo s tehnično.

Svoje blago, delovno silo zamenjajo delavci z blagom kapitalista, z denarjem in sicer se izvrši ta izmenjava v gotovem razmerju. Toliko in toliko denarja za toliko in toliko dela. Za dvanajsturno tkanje dva franka. Ali mar ne predstavljata ta dva franka vsako drugo blago, ki ga lahko kupim za dva franka? V resnici je torej delavec izmenjal blago, delovno silo proti blagu druge vrste, in sicer v gotovem razmerju. S tem ko mu je dal buržuj dva franka, mu je dal v zameno proti njegovemu delovnemu dnevu toliko mesa, toliko obleke, toliko lesa, luči itd. Dva franka izražata torej razmerje, v katerem se izmenja delovna sila proti drugemu blagu, izražata torej menjalno vrednost njegove delovne sile. Menjalna vrednost blaga, izražena v denarju, se imenuje njegova cena. Delovna mezda je torej samo posebno ime za ceno delovne sile, za ceno tega posebnega blaga, ki ga ne hrani nihče drugi kot človeško meso in kri.

Vzemimo poljubnega delavca, n. pr. tkalca. Buržuj mu da tkalni stroj in prejo. Delavec se

spravi k tkanju in iz preje postane platno. Buržuj se polasti platna in ga proda n. pr. za 20 frankov. Ali je delovna mezda tkalca deset (del) platna, 20 frankov, produkta njegovega dela? Nikakor ne. Doigo prej, preden se proda platno, mogoče mnogo prej, preden je stikano, je prejel tkalec svojo delovno mezdo. Kapitalist ne plača torej te mezde z denarjem, ki ga bo dobil iz platna, temveč z denarjem, ki mu je pri rokoh. Kot nista tkalni stroj in preja produkt blaga, ki ga dobi v zameno proti svojemu blagu, delovni sili. Mogoče je bilo; tkalec ni našel sploh nobenega kupca za svoje platno. Mogoče je bilo, da od prodaje ni dobil nič toliko, kolikor je znašala delovna mezda. Mogoče je, da prodaja platno zelo dobro v primeri s plačo za tkanje. Vse to tkalca ne briga. Kapitalist kupi z enim delom svojega razpoložljivega premoženja, svojega kapitala, delovno silo tkalčevu isto tako, kot je kupil z drugim delom svojega premoženja surovino — prejo — in delovno orodje — tkalni stroj. Potem ko je izvršil te nakupe, in med te spada tudi delovna sila, potrebna za produkcijo platna, producira samo še s surovino in delovnimi orodji, ki pripadajo njemu. K tem spada tudi naš dober tkalec, ki ima pri tem produktu ali ceni produkta isto tako malo delca kot tkalni stroj.

Delovna mezda torej ni deset delovna pri blagu, ki ga je on produciral. Delovna mezda je del že razpoložljivega blaga, s katerim si kupi kapitalist gotovo vsoto produktivne delovne sile.

Delovna sila je torej blago, ki ga proda last-

nik — mezdni delavec kapitalu. Zakaj ga proda? Zato, da bi živel.

Delo je pa lastna življenjska delavnost delavčeva, njegovo lastno življenjsko izražanje. In to življenjsko delavnost proda tretji osebi, da si zagotovi potrebna življenjska sredstva. Njegova življenjska delavnost je zanj le sredstvo, da more eksistirati. Dela, da živi. Ne vračuna sam dela v svoje življenje, temveč delo je mnogo bolj žrtev njegovega življenja. Je blago, ki ga proda nekemu tretjemu. Produkt njegove delavnosti torej tudi ni smoter njegove delavnosti. Ono, kar producira sam zase, ni svila, ki jo tke, ni zlato, ki ga dobi iz rudniškega rova, ni palača, ki jo gradi. Kar producira sam zase, je delovna mezda; svila, zlato, palača se pa zamenjajo za gotov kvantum (količino) življenjskih sredstev, na primer v en jopič iz bombaževine, kovinač novec in stanovanje v kleti. In delavec, ki 12 ur tke, prede, vrta, suče, gradi, kida, toče kamenje, nosi itd., — ali mu velja to dvanajsturno tkanje, pređenje, vrtenje, sukanje, zidanje, kidanje, točenje kameenje kot izražanje njegovega življenja, kot življenje? Nasprotno. Življenje je prične zanj tam, kjer to delo preneha, pri mizi, na gostilniški klopi, v postelji. Dvanajsturno delo nima zanj nobenega smisla kot tkanje, pređenje, vrtenje itd., temveč ima smisel kot zaslužek, ki ga spravi do mize, na gostilniško klopi, v posteljo. Če bi svilo prejela predla zato, da bi životalrila kot gosnica, bi bila popoln mezdni delavec. (Dolje prihod.)

Dolensky.

Šola in kmečko-delavsko ljudstvo.

„Kaj naj človeštvo stori, da bo srečno in zadovoljno, da ne bo nihče trpel pomanjkanja in izkoriščanja in da bo vsak imel dovolj prostora na zemlji?“ R. Lammel pravi, da je to jedro socijalnega vprašanja.

Mnogo se lahko odpomore tudi z vzgojo tistih, ki niso zadovoljni in ki so izkoriščani. Vzgoje in izobrazbe vsaj toliko, da se bodo mase zavedale, da so izkoriščane in da bodo največ svojih moči žrtvovali za osvobodjenje. To bi pričakovali od današnjega „modernega šolstva“, kjer učeni učitelji in profesorji „bistrijo“ ljudski duh.

Ali današnje šolstvo tega ne vrti. Na poljih javnega življenja ne sodeluje kmečko-delavsko ljudstvo. Meščanske in kapitalistične politične stranke poskušajo še z zadnjimi močmi potlačiti proučujočo moč delavnega ljudstva.

Po domače povedano: izkoriščevalci so v velikanski manjšini, pa vendar vladajo materialno in duševno nad velikansko večino izkoriščanih. Izkoriščevalci imajo na razpolago državni aparat, oboroženo vojsko, banke, lastninsko in dedno pravo, zakone, kulturne ustanove, industrijo, prometna sredstva itd. Vse te naprave tisti z svojo „železno roko“ delavno ljudstvo k tiot.

Izkoriščevalci naglašajo, da je šola kulturno žarišče, ki skrbi za izobrazbo naroda. Ali je res? Res je, da ga učijo čitati, pisati, računati, še več, natovorijo ga celo z moralnimi nauki. A poleg tega ga učijo vere, nacionalizma, patriotizma, podožnosti, pokornosti itd.

Ali je šola nastala po resnični zahtevi naroda takna kot je sedaj? Ne, meščanska in kapitalistična gospodinja je ustanovila in ji dala načrti, po katerem se vzbujajo v otroško glavo razni nauki tako, kot v koristi vladajočega družabnega reda. Ali se mu razvija energija, veselje do dela in svobodnega življenja, ali se mu razvije um v toliko, da bo se zavedal pozneje v življenju, da je izkoriščan. Vprašajmo samega sebe, ali smo radi obiskovali šolo? Če bi pravično odgovorili, bi večina rekla, ne. In zakaj, zato ker nam ni nudila nič privlačnega, ampak samo tisto, kar je gospoda spoznala za dobro in kar smo instinktivno čutili, da za nas ni koristno.

Mi potrebujemo šolo, ki bo ljudstvu odprla oči, da bo izprevidelo, da je potok krvi in krvi, sovraštva, razdejanih krv kapitalističnih sistem.

In zato bi bilo treba izpremeniti ves sistem, ves način poučevanja in učno vsebino samo.

Sedaj slišimo, da se v našem prosvetnem ministruvstvu snuje šolski zakon. Kakšen zakon? Tak, kot je potreben delovnemu ljudstvu? Ne. Temveč zakon, ki bo uredil šolstvo v prid vladajočemu režimu. Pri tem zakonu je sodelovala učiteljska organizacija, ki podpira ta režim.

V mislih imam UJU in Sloščkovo zvezo. UJU je učiteljska JDS; če ravnajo pravično, da ni res. Sloščkova zveza se razlikuje od UJU v toliko, da odkrito priznava, da je privrsek SLS. UJU se trudi, da bi vidnih v zakon kolikor mogoče največ paragrafov, s katerimi bi orjanjaki in sokolski učitelji vivali v ljudske močlane s čitanjem, pisanjem in računanjem duh fašistovske in jugoslovanske „demokracije“, Sloščkova zveza pa nasprotno, da bi učitelji — ali — mezarjari — organizirali vivali v otroške močlane neomejeno klerikalizem.

Odkrito povedano od bodočega šolskega zakona ne moremo pričakovati nobenega napredka, temveč nazadovanje v znamenju reakcionarne vladajočega kurza.

Mi vemo, da bomo dobili šolo, ki bo res služila delavcem in kmetom, šole tedaj, ko bodo ti sami prevzeli svojo usodo v svoje roke.

Ali bori se moramo tudi v sedanjem redu za zboljšanje šolstva, za reformo pouka, za ločitev šole od cerkve, za svobodno organizacijo za srednješolsko kot visokošolsko dijaštvo itd. Proletariat, ki je koncentriran v industrijskih revirjih, bi moral biti v prvi vrsti v tozadevnih obsejah.

Op. av. — Pozdravljamo ta dopis iz učiteljskih krogov, ker dokazuje, da se pričena prebujanje tudi med slo-

venikimi učitelji, ki so bili dosejete prežetni večini ali vdati vladajočemu režimu ali agitatorji SLS, čeprav bi morali po svojem položaju stati ob strani proletariata.

Socializem in vera.

(Napisal Lenin 1. 1905.)

Današnja družba stoni na izkoriščanju ogromnih množic delavskega razreda s strani neznatne manjšine veleposelstnikov in kapitala. Ta družba je dejansko suženjska, ker „svoboden“ delavec, ki dela vse svoje življenje za kapital, „ima pravico“ samo na toliko življenjskih sredstev, kolikor je potrebno sužnju, da more ustvarjati prirastlo vrednot v svrhu utrjenja in ovekovečenja kapitalistične suženosti.

Gospodarsko zatiranje delavcev neizbežno povzroča in poraja vse mogoče načine političnega zatiranja, socialnega poniževanja, posurovljenje in omračenje duševnega in moralnega življenja množic. Delavci lahko d' sežejo večjo ali manjšo politično svobodo, ali nikdar jih ta svoboda ne bo rešila bede, brezposelnosti in zatiranja, dokler ne bo padla inoč kapitala. In tudi vera je ena vrsta duševnega zatiranja, ki vedno in povsod tlačil ljudske množice, ki bedne in gole muči večno delo za druge. Slabost izkoriščanih razredov v boju z izkoriščevalci neizbežno poraja vero in lepše življenje onkraj groba, kakor poraja slabost divjakov v boju z naravo vero v bogove, zle duhove, čudeže itd. Omega, ki vse življenje „gara“ in trpi, uči vera mirnosti in potrpežljivosti v tem življenju in ga tolaži z nado na nebesko plačilo. A one, ki žive od dela drugih, uči vera dobrohotnosti v tem življenju, kar je najcenejše opravčilo za njihovo izkoriščanje. Tako jim vera za najnižjo ceno prodaja vstopnice v nebesko kraljestvo. Religija (vera) je opij (strup) za narod. Ona je duševno žganje, v katerem utapljajo sužnj kapitala svoje človeštvo in svoje zahteve po dostojnejšem človeštem življenju.

Ali čim se sužnji zave svoje suženosti in se začne boriti za osvobodjenje, že napol preneha biti sužen. Današnji zavedni delavec, vzgojen v veliki tovarniški industriji, prosvetljen z mestnim življenjem s prezirno zavrača verske predobe in prepušča nebesa duhovnikom in meščanski farizejem, a sam se bori za lepše življenje tu na zemlji. Današnji proletariati stopa v labor socializma, ki se s pomočjo znatnosti boril proti versusu mračnjaštvu in osvobodja delavca od vere v pretegrobnosti življenja s tem, da ga pripravljaja na boj za lepše zemeljsko življenje.

Vera naj bo privatna stvar — s temi besedami se navadno izraža razmerje socialistov do vere. Ali pomen teh besedi je treba točno določiti, sicer lahko povzročijo nesoglasja. Mi zahtevamo, da naj bo vera privatna zadeva napram državi, ali nikakor ne moremo dovoliti, da bi bila privatna zadeva napram socialistični stranki. Država ne sme imeti opravka z vero, a verska uduženja ne smejo biti zvezane z državno oblastjo. Vsakdo naj svobodno oznanja vero, ki mu je draga ali naj ne oznanja nobene, t. j. naj bo ateisti (brezverec), kar je navadno vsak socialist. Nobenih pravnih razlik ne sme biti med državljani radi različnih verskih prepričan. Vse pripombe o verski pripadnosti državljanov je treba brez-popolno ukiniti v občinskih dokumentih. Nobenih izdatkov državni cerkvi, nobenih državnih izdatkov cerkvenim in verskim društvom! Ta morajo biti popolnoma svobodna od države, neodvisne zveze državljanov — misli. Edino izpolnjevanje teh zahtev more napraviti konec oni samotni prokleti preteklosti, ki je bila cerkev sužnja države, a ruski državljani sužnji državne cerkve, ko so vladali srednjeveški inkvizitorski zakoni, ki so preganjali ljudi radi vere ali brezverstva, posiljevali človeško zavest in določili posebno državna mesta ali stranke za razpajanje državnih cerkvenih žganja. Zato zahteva socialistični proletariati popolno ločitev cerkve od države.

Ruska revolucija (okupacija je ona 1. 1905. rev. tujca 1. 1917 je to izvirilo, op. prev.) je d' zna d. to zahtevati smiselni, ako hoče ustvariti politično svobodo. Čeprav je tako zahtelo in mrač-

njaško rusko pravoslavno duhovništvo, vendar ga je prebudil grmenje razvalin starega srednjeveškega reda v Rusiji. In ono se pridružuje zahtevam po svobodi in dviga pretest proti birokraciji in uradniški samovolji, proti policijski špijonaži, ki je dana „nastemnikom božjim“. Mi socialisti moramo podpreti to gibanje, da izvedemo do kraja zahteve političnih in istrenih ljudi med duhovništvom, in jih moramo pri tem držati za besedo o svobodi in zahtevati od njih, da odločno prekinjejo vsako zvezo med religijo in politiko. Ali ste vi iskreni — in tedaj morate biti za popolno ločitev cerkve od države in šole od cerkve, za to, da se proglaši vero za privatno zadevo. Ako pa nečete sprejeti t' h doslednih zahtev svobode, potem to pomeni, da še hlapčevate inkvizitorskim tradicijam, da ste se priplekli za državno nameščenje in dohodke, da ne verujete v duhovno svobodo vašega orožja, a tedaj vam zavedni delavci vse Rusije napovedujejo neumišljen boj.

Napram stranki socialističnega proletariata vera ni privatna stvar. Naša stranka je zveza zavednih prvobornilcev za osvobodjenje delavskega razreda. A taka zveza ne more in ne sme biti ravnodušna napram nezavednosti in mračnjaštvu v obliki religioznega verovanja. Mi zahtevamo popolno ločitev cerkve od države, da moremo pobijati versko mračnjaštvo čisto in edino z idejnimi orožjem: S tiskom in govorom. Za nas idejen boj ni privatna, temveč splošnostrankarska, splošna proletarska stvar.

Ako je tako, zakaj potem v našem programu ne izjavimo, da smo ateisti (brezverci)? Zvajaj potem ne zabranimo kristjanom in vsem onim, ki verujejo, vstop v naše vrste?

Odgovor na to vprašanje nam mora pojasniti tudi preveč važno: razliko, ki obstoji med meščansko-demokratskim in socialističnim postavljenjem vprašanja. Vsa naš program temelji na znanstvenem in pri tem na čisto materialističnem gledanju na svet. In pojasnjevanje našega programa nujno vključuje pojasnitev zgodovinskih in gospodarskih koronov verskega mračnjaštva. Naša propaganda nujno vključuje propagando ateizma in mi moramo posvetiti nekaj našega dela tudi izdajanju odgovarjalno znanstvene literature. Mi bomo morali sedaj po vsej verjetnosti poslušati nasvet, ki ga je dal nekoč Engels nemškimi socialistom, in prevajati ter v množicah razpečavati francosko prosvetno in ateistično literaturo 18. stoletja.

... Seveda vse brošure in oznanjaja niso v stanju, da prosvetljivo proletariati, ako ga ne prosvetliti lasten boj proti temnim silam kapitalizma. Enotnost tlačnega razreda in tem resnično revolucionarnem boju za ustvaritev rana na zemlji je važnejša za nas kot enotnost mišljenja proletariata o nebeskem raj.

Evo, zakaj v svojem programu ne poudarjamo posebej ateizma, in zakaj ne zabranjujemo in niti ne smemo zabranjevati proletarcem, ki so še ohranili neke ostankе starih predsodkov, da bi se zblizali z našo stranko. Mi bomo povsod oznanjali naše svetovno znanstveno naziranje; nam se je treba še kako boriti z nedostojnostjo kakršnihli „kristjanov“, ali to še ne pomeni, da moramo verako vprašanje staviti na prvo mesto, ki mu nikakor ne pripada. Ne smemo dopustiti, da bi se drobile sile res revolucionarnega, gospodarskega in političnega boja na mišljenih in nesmiselnostih, ki so na tretjem mestu in ki skoro izgubijo vsako politično važnost.

Reakcionarna buržoazija je povsod poskušala, pa je tudi pri nas začela skušati, da razpali verske boje z namenom, da bi množicam odvrajala pažnjo od stvarno važnih in osnovnih gospodarskih ter političnih vprašanj, katere danes vsesilski proletariati, združen v svojem boju praktično rešajo.

Naj se ta reakcionarna politika drobljenja proletarških sil jutri spomni drugih še bolj lovkavih metod. Ali mi bomo v vsakem slučaju postavili nesporni mirno, vztrajno in potrpežljivo oznanjaja: „stareška solidarnost in znanstvenega mišljenja, ne da bi razpali nes glasi druge stopnje.“

(„Novaja Zin“, št. 28, 3. dec. 1905.)

Kongres državnih nameščenecov v Ljubljani

Ne vem, kaj bi napisal o tem kongresu! Ali satiro, komedijo ali pa tragedijo? Materiala je dovolj za vse tri panoge. Pribiti pa moram najvažnejše dejstvo in sicer to, da kongres ni izvršil svoje naloge, ker ni formuliral svojih zahtev in težnj tako, kot to zahteva današnji položaj. Kje so resolucije, ki naj bi orisale pravi položaj državnega uradništva in upokoženje, resolucije, ki naj bi pokazale vso strahotno bedo uradnikov in njihovih družin? In končno kje so definitivne zahteve, ki bi morale izveniti v trdih in ostrih besedah — v obsvodi vlade, kateri ni do danes še rešila najvažnejših vprašanj, tičočih vse uradništva, kot so n. pr. vprašanje izplačila razlik, vprašanje upokoženje in končno stanovanjsko vprašanje? Kje je protest proti krivicevemu favoriziranju otičirjev in škandaloznemu zastavljanju uradništva? Kje je protest, upravičeno ogorčen protest proti nasilnim premeštovanjem, političnim persekucijam, proti zločinskega § 234, ki odpravljaja stalnost uradništva?

Nič — prav nič! Medla poročila brez vsake kritike, da celo brez vsake pravilne označbe resničnega položaja državnih nameščenecov. Tu pa tam kaka previdno-ostra beseda, ki zadobiva bolj pomen opravičbe kakor protesta — z eno besedo: formalna skupščina obupanjih in presrašenih delegatov, kongres, poln običajnih pozdravov in brzokjav, cigar zaključek je bil komerz v Zvezdi, kjer se je pilo — jedlo in govorilo — in na konec izlet na Blej — najbrže na račun onih razlik, ki jih ne bomo nikdar prejeli.

Organizacija drž. nameščenecov, ki šteje desetstose članstva, katero članstvo se nahaja v največji bedi, je na svojem kongresu v Ljubljani pokazala popolno nezmožnost in nevoljo boriti se za svoje pravice.

Kongres je dokazal popolno nesposobnost v iskanju borbenih sredstev in za to je bila mogoča tudi taka gorostasna in hlapčevska izjava, kot jo je podal G. Jankovič, ki jo v karakteristično mentaliteto delegatov navajamo bodesečno: G. Jankovič priporoča, da se poslužijo nameščenec vseh mogočih sredstev, da pritisnejo na finančnega ministra. (Finančni minister je namreč obljubil, da bo vprašanje izplačila razlik predložil nar. skupščini.) Tak pritisk bi se dal izvesti preko poslancev na ta način, da bi jim bili državni nameščenec pri različnih njihovih intervencijah, le tedaj na uslugo, ako bi obljubili, da se bodo v skupščini zavzeli za njihovo težnje ter vpivali na merodajne ministre v prid uslužbenecem!

V proletarskem jeziku pomeni to: Naši glasovi, t. j. naše „politično prepričanje“ je na razpolago vsem onim poslancem, ki bi intervenirali v naš prid! To je sijajen dokument za razumevanje načina borbe proti krivicam. Ako je G. Jankovič v začetku svojega „priporočila“ govoril o tem, da naj se nameščenec poslužijo vseh mogočih sredstev, da pritisnejo na finančnega ministra, zakaj ni potem porval kongres drž. nameščenecov, da se poslužijo dovoljenega in najuspešnejšega sredstva — stavke? Zakaj ni pozval nameščenec, naj se strnejo v mogočno enotno fronto in naj zaključijo gosp. ministru in celi vladi: dovolj krivic, dovolj obljub in zavlačevanja! Dajte nam to, kar nam po vseh človeških zakonih gre — dajte nam dovolj kruha in zdrava stanovanja, ubranite nas proti političnim persekucijam — ako hočete, da bomo delali. To so naše zahteve — konkretne, jasne in definitive. Ako nečete — tedaj vas prisilimo! Tako bi moral govoriti kongres stotisočev ponizanih in razžaljenih. Ako se pa na kongresu prodajajo glasovi, skitepajo medle, ponizne in strahopetne resolucije — tedaj je jasno, da se ne bo g. minister resno bavil z njimi.

Ako ni zavesti, da smo enotni in močni, ako ni spoznanja, da se nam dela kruta krivica, ako ni poguma povedati resnice in izraziti svojo pripravljenost za odkrito in konsekventno borbo do končne zmage — tedaj ni borbe — tedaj ne bo tudi nobenih uspehov.

v strokovni komisiji. Ali obe skupaj imata neznatno število članov in nič ne delujeta. Kaj nam je storiti? Ustanovljati kako novo, tretjo strokovno organizacijo? Ne. To bi bilo samo novo cepljenje naših moči, parazdeljeni bi bili v tri strokovne organizacije, ki bi se teple me srbaj, za delavstvo bi pa nič ne dosegle. Za dve strokovni organizaciji sta preved. Ustaviti moramo eno samo strokovno organizacijo, ki bi vodila razredni delavski boj in brnila naše interese. V to organizacijo se moramo viliti vsi! Nekateri pravijo: v klerikalno organizacijo ne grem, v socialistično tudi ne — in tako je večina tven vsake organizacije. Sedanja organizacija, vsajena v strok. komisiji s svojimi 20 člani, res nima enega dobrega vodstva, ki bi znalo kaj ukretni. Ali kdo je kriv temu? Mi sami, ki stojimo zunaj in vse to mimogledamo. Če se bomo organizirali, ne bomo imeli same dolžnosti, ampak tudi pravice. V odbor bomo izvolili voditelje, v katere imamo zaupanje in za katere vemo, da bodo vodili organizacijo v pravih smislu. Dokler pa smo neorganizirani, pa nam lahko Poliak manjla pleše in krati druge pravice, a mi se vsemu temu ne moremo superstaviti. Če nastopi poledinec, je lahko odpuščen. Če pa nastopi močna organizacija, je smaga naša. V organizaciji je moč. Le potom organiziranega razrednega boja bo delavski razred zmagal. Več zavrednih delavcev.

Kako sem postal razredno-zaveden proletarec?

Pisale Dobrovuljec A. H.

Dovolite, da želim v 1. majski številki našega „Delavske-kmečkega lista“ tudi moj dopis, ki kaže težko razvojnjo pot enega proletarca od nacionalističnega dobrovoljca do razrednega proletarskega borca.

Kot 18 letni mladentem sem 6. junija 1917, odšel od staršev k 27. domobranskem polku v Almont na Gornje Avstrijo. Od tam sem odrinil 28. avgusta s prvim kabinakojnom preko Krna smo prepotovali na Duppe planino in na Smogor. Tu smo ostali do 3. marca 1. 1918. Od tam smo odšli na južno Tirolsko v Brunnek in Bosen, kjer nas je obutil pekicianski enotni italianskih granat. 28. junija pa smo šli na Galicko bojišče. Tu smo se že nekoliko medpotoma pogovarjali. Na prvi praktični pogledimo k „sovražnik“ in se na te način vidimo avstrijske sužnosti. Toda naše hane se niso izpolnile. 13. avgusta so Rusi njeh skoraj vse naš polk. Prve in so nas v Kamenec Podolski. Ko so nas za silo našili, smo šli s prvim vlakom v Prosekov od tam pa v Kijev. Kočmo smo prišli v jetniško taborišče Danco. Od tu se šele prične moja prava pot trpljenja. V Odesi 27. avgusta 1918. leta so nas porazdelili: kar nas je bilo Slovanov skupaj, druge narodnosti pa zopet skupaj. Razumljivo je, da se je med nami širila vedno bolj prikrita nezadovoljnost. Bilo je res pasje življenje v jetništvu. Širila se je agitacija za vpis v srbsko dobrovoljsko divizijo. Nekoga dneva smo se sestali v bližnjem gozdu na posvetovanje. Na tem sestanku nam je p-jasnjeval neki srbski častnik o dobrovoljstvu. Med drugim je dejal: Mi jugoslovanski dobrovoljci se bomo borili s puško v roki za svobodno Jugoslavijo, v kateri ne smemo vladati t-rani. Vladati mora narod sam. Vsi smo bili za tako Jugoslavijo takaj navdušeni ter smo s veseljem vstopili v legijo, da stremo despotizem in imperializem nemške krhkušnje. Z menoj vred eta vstopila J. Bitene in Musee, oha Slovenca. Drugi dan se že odpeljamo v Odsoo. V Slubodki Emano-voji smo dobili orodja in nove oblačila. Moji kolega J. Bitene in Jar eta bila dodeljena 5. četli. Dobili smo srbske sajkade in rusko obleko ter smo odrinli na bojno polje v Dobruška. Tam se je že borila 1. dobrovoljska divizija. Tu so nas pričakali Konuni in nas navdušeno podpravnli. Po dvodnevnem naporu smo prispeli v Medjedio, odkoder smo kmalu odšli na bojišče. Nemška in bolgarska artilerija eta nas dan in noč neumljivo nashto-kovale. Usodni dan pa je bil za nas 20. oktobra. Za ponoči smo šli, da Bogari rešajo lico. Z dnevom pa so namerili proti nam križen ogonj naših in velikih kalibrov. Kakšno grmežje je bilo, se ne da popisati. Odhijali smo jih s čudovito va-

trajno-tjo, ali premoč je bila na njihovi strani. Zasuši so nam vse rove, zadnjo oporo, ki smo jo imeli. Nasa prva četa drugega polka ni dobila nobenega povelja več, ker vse telefonske naprave so bile uničene od izranelov in granat. V bolgarsko jetništvo ni nikdo hotel priti; zato smo se začeli previdno umikati. Ko so to zapazili, so nas začeli obklopiti s strojnimi k. Ko sem bežal, sem zaslišal znan glas, ki je klical „za pomoč“. Okrenem se in zagledam svojega tovariša Bitenea s prestreljenim nogo, oslabljenega od velike izgube krvi. Zadenem ga na ramo in s njim vred bežim. Prigovarjal mi je, naj ga pustim in naj rešim sebe, ker da je itak izgubljen. Odgovoril sem mu, da ga ne zapustim in da delam z njim življenje ali pa smrt.

Tedaj priletli granata in me zasaje. Kolkolko časa sem ležal v tem položaju, se ne spominjam. K zavesti so mi pripravili bolgarski puškini kopiti, ki so mi padali po telesu, zmerjanje in pljuvanje v obraz. Spoznal sem strašni položaj, v katerem sem se nahajal, zavedajoč se, kaj pomeni priti v bolgarsko jetništvo kot dobrovoljec. Kdor je to poskušal, mi bo rad pritrldil. Vprašali so me, kdo da sem. Odgovoril sem, da sem Srbina. „Nisi“, je bil odgovor, „ti si dobrovoljec“. In pričelo je zopet padati po meni. Ne vem, kaj vas se je s menoj godilo, ker zlojev ima to dobro lastnost, da kadar je najhujše, omaga. Ko sem se zopet zavedel, sem videl, da sem privezan h konju, ki me je vlekel za seboj kakor kladlo. Vendar, ko sem prošil dobitnega vojaka, kateremu sem bil pod nadzorom, naj me odvleče, se me je umislil toliko, da je začel goniti konja bolj polagoma. V takem stanju me privede v mesto Karomer pred vojaško bolgarsko komando. Ne spominjam se več, kaj vse so me spraševali in kaj vse so details z menoj, spominjam se samo tega, da sem se znašel v nekem ovčjem hlevu. Pobrali so mi vse. Pastili so mi samo hlače in rusko srajco. V štirih dnevih mi je samo

dobil v podvojenimari batin in sunkov. Med tem časom privedejo še štiri druge dobrovoljce — Jetnik J. Saftiča iz Sarajeva, M. Krajičaka iz Ogulina, V. Radjenoviča iz Banjalke in A. Marčariča iz Like. 8 temi jetniki sem poseje delil usodo nemške in bolgarske očitrske kulture do konca svoje tragedije. Trpljenje je bilo tolikšno, da smo se tolašili edino le z smrtjo. Po preteku enega meseca so nas transportirali v jetniško taborišče v Gornji Šteti. Tam so nas vrgli v podzemne kleti, v hribe shrambe za municijo. Tu smo prebili šest mesecev največje bede in pomazkanja. Po preteku te dobe smo bili izročeni avstrijski vojaški oblasti kot veleizdajniki v zapore Krakov. Po nekoliko dnevih so nas zvezane odpeljali v slogosno kasnino tako znano „Galvajafo“ v Beogradu. Na desni strani dvorišča je bilo postavljenih pet hrastovih vislic. Za časa mojega napora sem videl tedensko po par občanec, ki so še po samrtivi viseli po eno do dve uri, ter so nam jih kazali s pripombo „za tem pridetie vi na vrsto“.

Ležali smo na golih dekah. Večna tema, brez odeje, za pripolkeč pa brez števila stih in stenic. Hrana ni bila za ljudi. Gnilo selje in repa — to je bila dnevna hrana. Na dan smo dobili za šest oseh po en hlebček kruha. Mislite si, kako sam bil lačen in s tem tudi oslabljen. Tam sem prebil dve leti od 4. aprila 1917 do prevrata. Torej vseh sgoraj opisanih nas pet je imel od 4. aprila 1917. leta dalje v rokah čelni general Remmen. Ko nas je zaščitaval, je vedno pripomnil: „Naj mi je vse eno, kako se zagovarjate; najmanjša kazen za izdajico dobrovoljca je smrt na visalih.“ In tako smo bili tudi objeseni na smrt na visalih radi izdajstva. Posneje smo bili pomiloščeni, jaz kot najmlajši na 17 let težke ječa, tovariš Musee pa na 18 let. Tam sem se seznanil tudi s zaprtimi slovenskimi dobrovoljci: Golobom, Kastelecom, Čebolki Alojz.

Po kočani vojni o prevratu smo bili vsi izpuščeni na svobodo. Razumljivo je, da ni nobeden od nas več zdrav. Živino smo popolnoma uničili. Čudim se samemu sebi, da sploh še živim. Že sem mislil, da ser. svobodne, da grem skozi odprta vrata ječe v isto Jugoslavijo, za katero sem se boril. Ali varal sem se. Tudi tu, v današnji Jugoslaviji sem še poskušal dvakrat dobroto jugoslovanskih zapovor. Ne mislite, da radi tativne ali veritativne. — Zapri se mo radi m-jega proletarskega marksističnega prepričanja. Volika, dobrovoljstvo, bolgarsko in nemško jetništvo, glavna ječa in jugoslovanski zapori v Ljubljani in Mariboru — vse to trde izkušnje so mi dokazale, da za delavca in kmeta ni mesta v nacionalističnih vrstah. Delavci in kmetje spadamo v svojo delavske-kmečko armado. Ko se bomo tako združili, se bomo šele osvobodili in živeli res v svoji domovini, ki nam ne bo maheja, ampak dobra mati. Leta in leta smo kraveli za eno, ki nas zopet tepta in zapirajo. Spre-glejmo! Leta in leta smo se borili za bogavstvo drugih, sedaj pa se borimo zase, dokler ne bo svobodno delavske-kmečki razred. Če nas bodo izkušnje kaj izučile, bomo potem kmalu praznovali 1. maj ovo-bojenja.

M. K.

Današnji družbi.

Propala boš, saj sama tavaš v smoti. Ves tvoj stroj pokveka je, uganka, ki se ne reši le zato, ker manjka človeka močnice, da se poloti s rokami klenimi te, zvrabi s poti nereda, smeđe. Krog vrstu ti tanka bo pololecna, vzišlo do nastanka življenja novega razdobje bo ti.

Tedaj bo konec dolgoletne blodnje, navala, boja in krvavih kron, porazov, smag in neuspelih näd.

Fozdravljali pokrajine svobodne s rokami svojimi bomo brez spon. V to verjemo, kar nas razjeda jad.

entrat prinesel neki vojak malo kruha in sir, a še to skrival. Ta dan proti večeru so me še enkrat temeljito preiskali. Vpraša jih, kaj to pomeni. Odgovorili so mi — da me drugi dan za rana ustrelijo. Nisem se prestrašil tega, ker sem to že pričakoval in si nisem želel drugega izhoda.

Ali usoda je hotela drugače. Med potjo na morišče nas ustavi četa nemških vojakov in vpraša, kam me vodijo taesga; imel sem namreč zvezane rokne na hrutu. Po obratu in telecu sem bil ves razbit. Rekli so mi, da sem lažnjavec, dobrovoljski pes in izdajca. Nemci pa so rekli, ker je še mied in zato še neodgovoren za svoja dejanja, ter me odvedli v neko municijsko skladišče na robju. Ni še minilo 14 dni pri tem delu, ko nastane po noči silna eksplozija, ki je vnela ogromno zalogo municije. Med nami jetniki je bilo mnogo ranjenih in mrtvih. Napol sag in boe is spanje stujen sem bežal pred od kraja katastrofe, misleč, da se mi je ponudila prilika za beg. Preblekel sem se v o-biško padlega Rusa, da me ne bi spoznali. Minilo je res nekaj dni, ko sem se jel svobodnega kretati, ko me spozna neki nemški častnik, da steem prvi hlv, tamveč dobrovoljcek in jetnik. V plačilo za to sem

Tiskovni sklad.

Za tiskovni sklad so darovali slednji sodrugi: Križman iz St. Jurja 40 Din, Gradodolci 5 Din, Furian 13 Din, Arh iz Kranjske gore 19 Din, Tomič 9 Din, Habe 2 Din, proletarec, ki je za enoto strokovno organizacijo 12 Din, skupaj 91 Din; Tomič Ignac 1 Ljubljana 9, Haba Anton 1. 2, Erbošnik Ivan 1. J. 6, Nemesovca Lj. 10, Nakrat Moste 4, Jancez iz Ljubljane 20, Kros Ignac Litija 10, Schaffer D. Gradac 5, Furian 19, Lj. 15, Vidic Josip Celje 5, Patrč Josip Celje 5, Arh Ivan Kranjskagora 10, Mijad Lovro Rovornica 3, Kragelj Franc Krmeji 7-50, Pušnik Jole Trbovlje 2-50, Jugovic Vlad. Lj. 10, Meduš Peter Dragataj 2-50, Galverič St. Hrušice 3-50, Kepec N. Dob 5, Rozman Ivan Jesenice 2-50, Brespesolni I, rastrega sidar 5, za praznike vode 10 Predtrg rdeči 5, za pibe 10, Modbar 10, za domorinca 5, slava Fakinu 5, Hlad na Vrbi 5, Krajc I. Moste 5, K. zapr Leop. Kočevec 5, Aljančič Matevž Križe 5 Din, Prišnek 10, Furian 21, Čepelnik Fr. 8, skupaj 247-50; vse si u. ni je skup. 1187-50 Din. — Za odvisni ljud je postal naknadno Uzar še 25-50 Din, Verbec J. Vič 25, Ucar Peter Križe 25-50.

Listnoca uredništva.

Ker nimamo v izobilju denarja, prejšnji teden številka ni izšla, da smo lahko izdati povečano 1. majsko številko.

Kljub temu, da ima današnja številka 8 strani, je izostalo precej gradiva med drugim članka o klerikalnem boju proti agrarni reformi cerkvenih veleposetev in novem umiku SLS pred režimom PP.

Vse pride na vrsto. Prizadeti naj oprostijo! Uredništvo.

VABILO.

Splošna delavska Gospodarska Zadruga „Rudarski dom“, r. z. s. o. t. v Trbovlju, vabi tem potem vse svoje člane na

3. redni občni zbor

ki se vrši dne 3. maja 1925 ob 15. uri v prostorih zadrzne hiše „Rudarski dom“ Loke 400, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Čitanje in odobrenje pravilnik.
3. Odobritev računskega saključka za leto 1924.
4. Dopnilnata volitev načelstva in nadzorstva.
5. Sklepnosti.

Trbovlje, dne 9. aprila 1925.

Načelstvo.

Splošna Delavska Gospodarska Zadruga „Lelesničarski dom“, r. z. s. o. t. v Ljubljani, vabi tem potem vse svoje člane na

3. redni občni zbor

ki se vrši dne 24. maja ob 8. uri štjurtu v prostorih zadrzne hiše Karla Marxa trg 2/II, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Poročilo o izvršeni reviziji.
3. Odobritev računanskega saključka za leto 1924.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Sklepnosti.

Ker je letošnji občni zbor zato vađen, se naprosijo vsi člani zadruga, da se istega potoštevina udeleže. Načelstvo.

Dober zaslužek.

Mišje so znameniti razpodeljalci srečk za Trbovlje, Es-gorje, Hrastnik in vse druge kraje Slovenije. Posušbe na Narodno kulturno društvo v Mali Nedolji.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Odgovorni urednik: Josip Pevšek, sodnik. Tiskarna, Josip Pavliček Kočevo.

